Unsprezece povestiri și... de unsprezece ori adio!
Iubire la suprapreț
Brigitte Giraud

Brigitte Giraud

Iubire la suprapreț

(V.F.)

Brigitte Giraud

L'AMOUR EST TRÈS SURESTIMÉ

© Editions Stock, 2007
© Nemira, 2010

Coperta colecţiei:
Dana MOROIU, Corneliu ALEXANDRESCU

Redactor:
Oana IONAŞCU

Tehnoredactor:
Stelian BIGAN

versiune finală

Brigitte Giraud s-a născut în Sidi-Bel-Abbès, Algeria, în 1960. A lucrat ca jurnalistă, librar şi traducătoare. Se ocupă de organizarea Festivalului Cărții din Bron, important eveniment literar din departamentul Rhône, unde locuieşte în prezent. Colaborează la mai multe reviste, printre care şi reputatele *NRF* sau *Aube Magazine*. Este autoarea a patru romane: *La Chambre des parents* (1997 - Prix littéraire des étudiants), *Nico* (1999), *Marée noire* (2004), *J'apprends* (2005).

„Iubirea e foarte supraestimată.”
Dominique A.,
Supraestimat

Sfârşitul poveştii

Este sfârşitul poveştii şi nu ştiți asta. El este acolo, în picioare, în fața ferestrei şi vă supără că stă în lumină. Nu pe el îl vedeți, ci ziua pe care o împiedică să intre. Aşa începe. El este acolo şi prezența lui vă deranjează. Nu-l mai aşteptați. Vă întoarceți seara şi dați drumul la radio. Un sărut distrat după ce v-ați descălțat. Apoi, de îndată, tăcerea. Nu ştiți cum s-a întâmplat. De cât timp. Credeați că nu ar fi posibil. Nu el, nu voi. Cunoşteați capcanele, cotidianul, alergătura. Se pare că spălatul rufelor ucide dragostea. Nu ați crezut-o niciodată, ați refuzat să vă lăsați închisă într-un astfel de clişeu. Şi totuşi fumul țigării lui vă deranjează. E un semn. Renunțați să mai interpretați semnele.

Nu ați văzut nimic să se petreacă şi nu îl mai iubiți. Vreți să verificați. Trebuie să fiți sigură. Dar vă înşelați. De fapt, îl iubiți şi în acelaşi timp nu îl iubiți. Ar trebui să vă hotărâți, devine enervantă treaba asta. Vă gândiți că îl iubiți, dar nu suportați să-l vedeți străbătând sufrageria în halat de baie. Când se aşază la televizor în ținuta asta, cu părul încă ud, dat pe spate. El, fără îndoială că îl iubiți, dar aceeaşi scenă repetată zilnic vă indispune. Nu-i cazul să amestecați totul. Ceea ce e sigur e că nutriți tandrețe pentru el. Este ceea ce se spune, se pare, atunci când nu mai iubeşti. Deci cu cât mai mult dovedeşti tandrețe, cu atât iubeşti mai puțin? Dar cine poate face diferența dintre ele? Tandrețea este atunci când nu mai ai dorință. Îi mângâi obrazul înainte să adoarmă. Sunteți precum Pimprenelle şi Nicolas[1].

1Numele unor păpuşi din serialul de animație Bonne nuit les petits, foarte popular în Franța în anii '60 (n. red.).

Şi totuşi nu sunteți acolo. Faceți dragoste, nu încape nici o îndoială. Mai degrabă des şi cu convingere. Dar găsiți că nu e îndemânatic. E astfel şi în rest sau căutați nod în papură? De când durează? Şi de ce nu ați mai vorbit despre asta înainte?

Respingeți ideea de a nu-l mai iubi. Nu vă închipuiți că va trebui să i-o spuneți. Atunci vă apucați de treabă. Vă adaptați. Acceptați că nu mai suportați: mersul lui, atitudinea, muzica pe care o ascultă. Fără să dramatizați. Sunteți dezagreabilă. Uneori jignitoare, dar disimulați. Apoi nu mai rezistați. Vă scapă. Înşirați reproşuri, semănați cu mama voastră. Vă detestați. Vă retrageți, mai dați o şansă poveştii voastre. Sunteți blândă, conciliantă, exact ce trebuie pentru a o lua de la capăt. Nu sunteți obligată să vorbiți despre asta. Se scurge o săptămână, uneori trec două. Mergeți la cinematograf, invitați prieteni, plecați în weekend la munte. Credeți că v-ați rătăcit. Este limpede că e bărbatul vieții voastre. Ați fost nedreaptă, nerăbdătoare, de o exigență bolnăvicioasă. Drept cine vă luați? Apoi el uită cheile şi asta vă crispează, încearcă să vă sărute pe gât şi îi tăiați elanul. Îi spuneți că nu aveți timp. Sunteți blindată cu scuze. Gândiți că totul e din vina lui. De când este vina lui? Când a început?

Vă cercetați memoria, scrutați şi cel mai mic detaliu. Urmăriți indiciile, aveți nevoie de dovezi. Nu credeți în neglijența voastră, nu vi se potriveşte. Refuzați să admiteți că v-ați fi putut înşela. Aveți o părere prea bună despre sine. Dar cu cât căutați mai mult, cu atât mai puțin înțelegeți ce s-a petrecut. Revedeți întregul film, încă de la prima zi. Întâlnirea voastră după un spectacol de dans. Prima voastră conversație la telefon. Prima masă împreună. Prima voastră noapte. Primele vacanțe. Biarritz, hotelul de deasupra mării, vântul şi oceanul dezlănțuite. Prima întoarcere din vacanță. Privirea voastră tristă la gândul că trebuie să vă despărțiți ca să vă duceți din nou la lucru.

Nu, nu ați văzut nimic în toate astea care să vă poată alarma. Fuma în maşină şi nu vă deranja. Bea mult seara la restaurant şi beați cu el. Îşi pierdea bricheta, ochelarii, actele şi vi se părea romantic. Vă înduioşa. Era unic, dezinvolt, zăpăcit. Atât de diferit vi se părea. Vă amintiți perfect de primul apartament pe care l-ați vizitat împreună. Erați de acord întru totul. Totul vă convenea. Umiditatea nu vă descuraja, nici zgomotul, nici lipsa încălzirii, nici locul strâmt. Nu vă păsa. Îl devorați din privire. Nu aveați nimic decât viitorul înainte. Erați nemuritori. Aveați tot timpul.

Şi ce-ați făcut azi cu timpul ăsta? L-ați distrus. Evaluați, comparați, interpretați. Faceți din timpul vostru o scară de valori. Bărbatul vieții voastre a devenit un teren pentru experimente. Îl puneți la încercare, îl obligați să intre în tiparele care vă convin. Îi încredințați un rol. Îl tratați ca pe un obiect a cărui folosință ați hotărât-o singură. Dispuneți de el după vrere. Îi sugerați ce trebuie să facă, să gândească, să accepte. Vreți să-l educați, să-l reeducați. Nu-l mai iubiți. L-ați golit de substanță, l-ați uzat. Este în fața voastră, despuiat şi obosit. Şi astfel nu vă mai place. O cochilie goală din care ați aspirat totul. Poți să iubeşti o cochilie? Poți să iubeşti un bărbat care nu se mai răzvrăteşte?

Oare asta a început încă din prima zi? Oare voi v-ați ucis propria poveste? Se spune că sfârşitul e înscris în început. A cui e vina deci? A celui care l-a devorat pe celălalt? A celui care s-a lăsat devorat?

Vara aşteptării

Marie Trintignant este pe moarte. Se află în avionul care o aduce în Franța. A decolat de la Vilnius acum mai puțin de două ore. Va sosi noaptea. Este pe moarte de trei sau patru zile. Mă gândesc la Marie Trintignant în fiecare clipă. Sunt acasă. Nu lucrez. Este sfârşitul lunii iulie şi desfac cutiile după mutare. Nu se întâmplă nimic. E cald; se iscă furtuni din senin. Pomii din capătul grădinii riscă să se rupă de la vânt şi grindină. Mă dau jos din pat târziu. Deschid radioul şi mi-e teamă să nu se anunțe moartea lui Marie Trintignant. Bertrand Cantat nu se ştie unde e. În mâinile poliției lituaniene. A apărut la televizor, cu cătuşe, târât pe culoarul unui hotel. Avea capul plecat. Părul lung şi capul plecat. Marie Trintignant a căzut. S-a lovit la cap. Este ceea ce s-a înțeles inițial. „Cearta violentă" s-a transformat în „lovituri", apoi în „răni". Apoi „neajutorarea unei persoane aflate în pericol". Conflictul s-a agravat din ce s-a auzit. O ceartă care a luat o întorsătură urâtă. O înfruntare. Cearta, de-a lungul timpului, a devenit „crimă". Bertrand Cantat a comis o crimă. Sunt cuvinte pe care nu reuşeşti să le pronunți.

În ziua în care a murit Marie, a murit şi Bertrand. Şi am rămas cu toții fără glas, vinovați de ceea ce tocmai s-a întâmplat. Vinovați, ca întotdeauna, că nu am putut împiedica nimic. Nu am putea să spunem decât: Bertrand Cantat sunt eu. Tocmai făptuiserăm şi noi ireparabilul. Eram incapabili să gândim. Eram distruşi de nevoia noastră de a înțelege. Nevoia noastră de consolare. Vara nu mai era aceeaşi. Era vara sfârşitului. Sfârşitul iubirii, sfârşitul muzicii, sfârşitul cinematografului. Sfârşitul iluziilor din dragoste. Ceva murise în noi. Eram copii care îşi pierdeau mama. Era trupul lui Marie care zbura către cer. Era vocea lui Bertrand Cantat care, încă o dată, se

întorcea în neant. Vocea care cerea iertare. Iertare. Înainte de a dispărea în spitalul puşcăriei. Era vara aşteptării. O săptămână de aşteptare. Vestea „accidentului" în prima seară, în care nimeni nu crede. Nu se ştie încă ce vrea să spună cuvântul comă. Cum iubim poveştile care se sfârşesc cu bine, ne imaginăm că această poveste va avea un final fericit. Am fost învățați că prințesa sfârşeşte mereu prin a se trezi. Mai ales când prințul nu este departe. Ni s-au spus tâmpenii. Nu vrem ca prințul s-o adoarmă pe fată. Nu aşa se petrec lucrurile. Credem că ziariştii exagerează, ca să-şi dea importanță. Aflăm că Bertrand Cantat era sub efectul alcoolului şi al medicamentelor. Medicamente, avem îndoieli că era vorba de aspirină. Se traduce drog. Ziariştii pun în aceeaşi frază cuvintele rock şi alcool. Ei spun „cântărețul grupului de rock Noir Désir". În mintea ascultătorilor e firesc ca rock să rimeze cu alcool şi drog. Asta nu şochează pe nimeni. Rockul e ceva distructiv. Nu poate decât să sfârşească rău. Rockul e periculos, înseamnă să trăieşti repede şi să mori tânăr. Ziariştii ar fi putut să spună că această poveste se petrecea în universul intermitențelor spectacolului, despre care s-a vorbit toată luna iulie. Spectacolul ucide. Mai bine să munceşti în uzină, pe un lanț muntos. Vestea care se abate în prima seară, eşti sceptic. Pentru că se petrece în Lituania. Judecăm cu aerele noastre superioare de francezi mărunți. Se spune că medicii lituanieni sigur se înşală. Vom avea o dezmințire. Asta va răsturna situația. De altfel, au fost trimişi medici francezi la Vilnius. Un semn bun. Ei sunt întru totul mai competenți. Vor descoperi imediat ceea ce înapoiații de lituanieni nu sunt capabili să repereze. Mai bine o comă la Paris decât un traumatism cranian la Vilnius. Se aude vorbindu-se de operație ca ultima şansă. Sperăm şi noi precum bolnavii. Sperăm. Ne gândim la copiii lui Marie Trintignant. Nu vom mai deschide radioul de teamă să nu aflăm că operația a

eşuat. Ne gândim la copii. Unde sunt ei în vreme ce mama lor se află pe platouri de filmare aflate atât de departe? La tații lor? Se spune că Marie are copii cu tați diferiți. Sunt unii bine informați. Cei care ştiu tot. Cei care vă învață câte-n lună şi-n stele. Ne gândim la Jean-Louis Trintignant, un bărbat pe care îl admirăm. Vestea se abate şi observăm oameni care spun că istoriile de soiul ăsta sunt apanajul starurilor. Numai starurile trăiesc la hotel. Numai starurile hoinăresc la Vilnius în plină lună iulie, în loc să fie la La Grande Motte. Numai starurile beau alcool până înnebunesc şi rămân pe asfalt până la ora şapte dimineața. Starurile îşi permit totul. Să spargă baia din camera lor de hotel, să arunce bideul pe fereastră, să comande un taxi in extremis ca să scape din infern. Vedem oameni care urăsc starurile. Care adoptă o expresie de dezgust. Care spun „şi ar mai trebui să-i şi plângem!" Vedem oameni atât de geloşi încât afirmă că preferă viața lor în locul celei a artiştilor. Ei spun că a-şi schimba soția, a călători, a da interviuri, astea nu-i interesează deloc. Pentru nimic în lume. Ei spun că decât să sfârşească precum fiul lui Depardieu, mai bine lipsă. Cu un picior amputat, asta nu i se întâmplă chiar unui oarecare. Vestea se abate şi ne simțim apropiați. Nu suntem staruri, vom munci în fiecare zi. Vom merge la cinema, vom cumpăra discuri. Vom cumpăra de la solduri. Nu suntem staruri, mâncăm uneori la cafeneaua de la Galeries Lafayette şi ne simțim apropiați. Nu ştim cum s-a întâmplat, nimic din dramă nu ne e cunoscut. Şi totuşi ne aflăm în mijlocul evenimentelor. Avem aceeaşi vârstă. Aceleaşi exigențe față de viață. Aceleaşi intransigențe. Suntem atât de apropiați, fără îndoială, pentru că am mers atât de alături de moarte. Am plutit deasupra prăpastiei. Am vrut ca Marie să se trezească din comă. Ca să nu retrăiască asta. Ca, la rândul lui, Bertrand să nu trăiască asta. Pentru că nu

putem admite că moartea se află la capătul aşteptării. Altfel nu mai aşteptăm.

S-au scurs zilele şi nopţile liniştite. Dimineaţa, voiam să aflăm veşti despre Marie. Ne era teamă tot timpul. Eram în locul lui Bertrand Cantat care îşi revenise din starea de inconştienţă şi deschisese în cele din urmă ochii. Deveneam Bertrand Cantat care comisese o nebunie şi care trebuia să accepte că această nebunie nu era un vis. Ne trezeam în pielea lui Bertrand şi refuzam realitatea. Refuzam să fim implicaţi în realitate, să fim personajul principal. Păstram faţa întoarsă către pământ. Ne rugam în acelaşi timp ca Bertrand să se roage. Nu credeam în Dumnezeu, dar era imposibil să nu-l implori pentru că nu ştiam cui să ne încredinţăm. Dă, Doamne, ca Marie să nu moară. Dă, Doamne, ca această noapte să nu existe. Dă, Doamne, să mă pot întoarce în trecut. Dă, Doamne, ca femeia pe care o iubesc să nu-mi fie luată. Dă, Doamne, să fiu din nou un om bun. Dă, Doamne, să-i pot cere iertare ei. Zilele au trecut şi nimeni nu pricepea ce era cu această mânie care ucisese. De unde venea ea. Nimeni nu-şi dădea osteneala să caute să înţeleagă. Auzeam statistici despre femeile bătute. Durerea umană se transforma în statistici, ca întotdeauna. Accidentele de maşină devin cifre în tabelele ministerelor. Povestea lui Bertrand Cantat şi Marie Trintignant sfârşea ca obiect de studiu pentru sociologi. Era respingător.

Trecea vara. Se auzea uneori vorbindu-se despre procesul care se pregătea la capătul Europei. Apoi a fost cartea lui Nadine Trintignant. Sentimentul de amărăciune la apariţia ei. Cifra monstruoasă a vânzărilor. Trecea toamna. Nimeni nu mai difuza muzica celor de la Noir Désir pe nici o frecvenţă, nici acasă nu mai îndrăzneam să ascultăm *Chipuri*, *figuri*. Rămâneam uluiţi, întru totul neajutoraţi. Nu îndrăzneam să ascultăm vocea lui Bertrand Cantat, ne era teamă să nu auzim intonaţiile a

ceea ce avea să se întâmple, ne temeam ca vocea să nu anunțe ceea ce avea să urmeze, nu voiam să ne asumăm riscul de a căuta în voce un indiciu, grăuntele de nisip, ne temeam de ceva şi mai rău chiar, de a nu auzi absolut nimic, de a nu înțelege nimic din ceea ce avea să se petreacă. Nu voiam să mai vedem la televizor filmul cu Marie Trintignant în rolul lui Colette, din aceleaşi motive. Ne înfricoşa spectacolul unui chip pe care l-am urmări în cele mai mărunte tresăriri, am scruta acest chip în căutarea unei scântei trădând dragostea nebună, apoi drama iubirii. Cu această stinghereală răsfoiam revistele, aveam sub ochi instantaneele făcute în timpul turnării filmului în Lituania, ici Marie, colo Bertrand, fotografiați după o zi de lucru, comentariile picante ale ziariştilor, şi îi invidiam pe Marie şi Bertrand, nu le spuneam decât pe numele mic, îi invidiam de a fi trăit această pasiune, care de abia se citea în ochii lor, dacă voiam să fim obiectivi, dar doream orice în afară de obiectivitate, voiam să fim răvăşiți de povestea de iubire a celorlalți şi, ca de obicei, vedeam ceea ce voiam să vedem, ne sărea în ochi ceea ce voiam să ne arătăm. Este rațiunea de a exista a fotografiilor în reviste, care, fără legendele lor, ar fi un eşec absolut. Apoi vremea doliului putea să înceapă, lungul tunel al liniştii şi singurătății. Mă gândeam la toți copiii, la cei care aveau o mamă moartă, la cei care aveau un tată criminal. Mă gândeam la ce s-ar povesti copiilor. Nimeni nu mai vorbea de Bertrand Cantat. Începea să-şi ispăşească adevărata pedeapsă. Devenea nepotrivit să te gândeşti la el ca la un bărbat îndoliat. Şi astfel mă gândeam la el, şi aşa mă gândesc la el şi azi. A ucide nu te împiedică să fii îndoliat.

Ziua şi noaptea

În cea mai intensă confuzie, în clipa în care îmi pierd şirul gândurilor pentru că ezit să părăsesc casa, tu îmi ceri să aleg pentru baie între o zugrăveală ocru şi una de culoarea nisipului. Mă priveşti ieşind din camera noastră la ora zece dimineața, cu fața deformată de noaptea petrecută încercând să pun în cuvinte amarul care ne sufocă şi tu îmi ceri să aleg: ocru sau nisipiu. Îmi spui şi că ar trebui schimbată perdeaua de la duş, ar trebui chemat tipul pentru boiler. Te privesc şi răspund că nu ştiu. Pari mirat că nu am preferințe, eu care nu las niciodată nimic la întâmplare. Pui eşantioanele de culori pe masa de la bucătărie, lângă cana mea de cafea şi treci în revistă toate nuanțele posibile. Ocru, nisipiu sau pur şi simplu şofran, eziți, te apropii de fereastră ca să evaluezi culorile la lumina zilei. Zici că am putea combina ocru cu o faianță mai neutră, mă întrebi dacă e o idee bună. Cum tot nu răspund nimic, siderată că depui atâta energie pentru o culoare pe care nici unul, nici altul nu o va vedea fără îndoială vreodată, mă asiguri că există şi alte nuanțe, dacă prefer, de la o altă firmă. Spun că avem timp să căutăm, că nimic nu ne grăbeşte, adaug că avem probleme mai grave de rezolvat. Fac aluzie la noaptea care tocmai a trecut, la cuvintele schimbate, pline de reproşuri şi îndoieli. Spun că nu-mi pasă de ce se va întâmpla acum. Te duci în baie ca să măsori pereții, evaluând numărul de cutii de vopsea care vor trebui cumpărate. Cauți metrul peste tot, deschizi cutia de scule în mijlocul bucătăriei, totul e pe jos: cleşti mai mici, mai mari, şurubelniță, mă întrebi dacă nu am văzut atârnând metrul pe undeva, pe mine care ştiu locul fiecărui obiect din casă. Deschizi şi închizi uşa de la baie, treci iar şi iar prin bucătărie, în vreme ce îmi încălzesc mâinile în jurul cănii de cafea, cu ochii agresați

de lumină şi stomacul ghem. Nu eşti sigur de culoare, ai vrea să ştii şi dacă alegem mat sau satinat. Îți treci mâna pe peretele bucătăriei, acolo unde privirea mea încearcă să se agațe, lângă calendarul în care ne notăm întâlnirile şi proiectele, mângâi zidul şi decizi că satinat ar fi o alegere bună. Aştepți aprobarea mea şi, în fața tăcerii mele, confirmi ceea ce tocmai ai afirmat, deloc deranjat aparent de monologul pe care îl întreții. Laşi uneltele împrăştiate pe jos, curăț masa, măsori obiectele din baie şi trebuie să aştept ca să fac un duş. Îmi spui că vom obține o încăpere mai veselă dacă punem o perdea de duş viu colorată, roşie de exemplu. Ocru şi roşu, e poate puțin îndrăzneț, nu? întrebi tu. Mă încăpățânez în mutismul meu, răspund pur şi simplu că vremea trece şi că trebuie să mă grăbesc. Apoi te aud telefonând, stabilind o întâlnire pentru revizia boilerului. Mă întrebi dacă îmi convine miercurea viitoare, la sfârşitul dimineții. Sunt obligată să răspund, instalatorul e la celălalt capăt al firului şi, în ciuda mea, spun că îmi convine. Zic da şi mă gândesc că miercurea viitoare probabil că nu voi mai fi aici. Rămân mult timp sub duş, nu am chef să mă îmbrac, trebuie să mă duc să iau copiii de la şcoală. Mă enervează dimineața eşuată, nu am făcut nimic. Eşti la mijlocul culoarului şi nu vreau să mă încrucişez cu tine, nici măcar să te ating uşor, ai fi capabil să mă lipeşti de perete ca şi cum nimic nu s-ar fi întâmplat. Ai fi în stare să-mi desfaci halatul de baie, în vreme ce de abia cu câteva ore în urmă încercam să descoperim motivele eşecului nostru. Mă întreb cum răsună în tine conversațiile noastre nocturne, atât e de greu să discern urmele, să disting sechelele, mă întreb dacă eu nu ştiu să spun sau tu nu ştii să asculți, nu sunt sigură că vorbim aceeaşi limbă. Pronunț totuşi fiecare dintre cuvintele esențiale alcătuind o frază, simplă, clară, directă, dar fără violență, ca tu să afli cât de puțin îmi mai convine viața asta. Nu te acuz, îți cer pur şi simplu să

simți, apoi tu eşti cel care vorbeşte, îți spui punctul de vedere, tonul urcă puțin, suntem atenți pentru că nu departe dorm copiii. Apoi înlănțui raționamentul, încerc să avansez cu o treaptă, aş vrea să ajung la problema centrală, dar nu pot să risc prea repede, te las să vorbeşti, tu repeți ceea ce ai spus deja, şi eu la fel, desigur, repet, ne închidem fiecare în propria noastră logică, conversația se schimbă în două monologuri care se învârt în gol. Şi apropii de inimă, adică de iubire, singura considerație care mă interesează, aş vrea să ştiu dacă mă mai iubeşti. Şi se petrece mereu acelaşi lucru, tu devii dintr-odată tăcut, cu cât vorbesc mai mult, cu atât te cufunzi mai mult în somn. Cuvintele mele sunt brusc cel mai puternic somnifer. Îți spun că o să te părăsesc şi tu închizi ochii. Aştept un răspuns la întrebarea mea şi tu pici la propriu în somn, întru totul în afara ființei tale, te stingi deodată ca un aparat scos din priză. Imediat după aceea, respiri puternic şi îmi ceri a doua zi de dimineață să aleg între nisipiu şi ocru. Mă întrebi ce vom face săptămâna viitoare, în ce zi îi vom invita pe părinții tăi, unde vom pleca în vacanță, ce vom oferi copiilor de Crăciun.

Ce le spunem copiilor

Le vom spune copiilor că viața lor se va schimba, cu vorbe înşelătoare şi laşe, le vom spune că nu trebuie să fie neliniştiți. Părinții lor îi iubesc, asta e ceea ce contează, vom repeta noi. Părinții lor sunt la pământ, epuizați de nopțile fără somn, de încercările de salvare, de lungile tuneluri comatoase, fără speranță, dar părinții lor vor rămâne în picioare în fața copiilor, aproape surâzători, şi vor pronunța două fraze, nimic mai mult, două sau trei fraze compuse cu totul special pentru ocazia asta, o înlănțuire de cuvinte care vor rosti iubirea şi sfârşitul iubirii, iubirea pe care o au pentru copii şi cea pe care nu o mai au pentru ei înşişi. Două fraze care vor ucide ceva în copii, după ce au omorât ceva în noi. Îi vom chema pe copii, în seara asta, decisesem, înainte sau după masă, nu am putut însă alege. Ne vom aşeza toți patru în salon sau în jurul mesei de la bucătărie. Gândeam să evităm seara, din cauza nopții care vine imediat. Voiam să evităm să ne îndurerăm copiii şi totuşi am confirmat statisticile. Vom încerca să relativizăm în noi, înscriindu-ne în marea mişcare care îi separă pe tați de mame. Le vom aduce dovada că iubirea nu este nimic, nimic din ceea ce i-am lăsat să creadă. Le vom tăia scurt iluziile, le vom transmite gustul neîmplinirii. Le vom apărea într-o bună zi deplorabili şi vinovați, aproximativi. Vom mai spune „noi”, pentru ultima oară, apoi vom vorbi ca toți părinții despărțiți, vom spune „tatăl tău”, vom spune „mama ta” şi mai ales vom trece la persoana întâi singular. Vom încerca să nu ne trădăm prea mult amputarea. Vom mai spune „noi” în această seară, „noi trebuie să vă vorbim”, „noi am hotărât, tata şi cu mine”. Ne-am decis să nu mai spunem „noi”, e o constrângere nouă, un soi de joc, este un uriaş joc de orientare în adâncul pădurii, veți vedea, vă veți

amuza copios. Îl veți avea pe tata de o parte şi pe mama de cealaltă şi nu îi veți mai zări niciodată împreună, va fi fiecare într-o cabană, nu vă fie teamă, nu e povestea lui Tom Degeţel, tata şi mama nu vă vor părăsi, dimpotrivă, se vor lupta unul cu altul ca să vă aibă, vor deveni duşmani ca să vă păstreze. Veți vedea, e mare aventură, tata şi mama vor dori să vă facă plăcere tot timpul, veți avea două Crăciunuri şi două aniversări, şi două camere şi două televizoare. Veți vedea cum veți creşte, veți învăța să vă faceți bagajele singuri, să nu vă uitați ursuleţul de pluş şi medicamentele. Veți deveni aventurieri ai timpurilor moderne, mereu în mişcare, cu o legăturică în spate, veți învăța să călătoriți singuri, veți urca în autobuz şi veți coborî la a douăsprezecea stație. Veți merge la coafor cu tata şi la dentist cu mama, la buni Jeanne cu tata şi la buni Yvonne cu mama. Veți vedea cum viața voastră îşi va urma cursul, cum vi se vor deschide căile, veți trăi de două ori aceeaşi situație, veți avea dreptul la mare, ca şi la munte, veți merge mai des la cinematograf, veți mânca mai multe înghețate, veți avea două pijamale. Vă veți înfrupta cu toate bunătățile. Veți deveni campionii calendarelor, veți învăța să numărați zilele, jumătatea vacanțelor, săptămânile pare, veți deveni migratori, aproape rătăcitori. Veți fi aşteptați, cu speranță, întoarcerea voastră va fi o sărbătoare, nu veți mai cunoaşte rutina părinților blazați, a părinților sătui de prostiile voastre, de cât de mult vă ia să adormiți. Veți fi într-o oarecare măsură ca acei copii singuri la părinți, cu unicul vostru părinte. Veți putea să vă permiteți orice, pentru că veți suferi, veți auzi că sunteți tulburați, veți avea note proaste la şcoală şi asta va fi normal, veți avea note bune şi va fi nesperat, veți avea migrene, vă va durea burta şi va fi logic, orice veți face va fi greşeala părinților voştri despărțiți. Vi se va propune să vă duceți să vedeți un psiholog, un domn căruia îi veți putea spune despre problemele voastre, dar nu vă veți da seama

despre ce probleme e vorba, vă este foarte bine. Veți da câteva lovituri de picior în curte, în recreație, vă veți da cu capul de perete uneori, veți face desene în roşu şi negru, mereu acelaşi incendiu, dar este foarte bine. Veți fi ascultători cu tata, ca şi cu mama, veți dori să-i faceți plăcere şi unuia, şi altuia, veți deveni regii amabilității, îl veți apăra pe fiecare părinte în parte. Veți fi mesageri, cei prin care totul se întâmplă, veți fi auzit fraze ici şi colo în timpul mesei, convorbiri telefonice, veți face în aşa fel încât informațiile să fie transmise, cu toată inocența, veți răspândi îndoiala din cauza propriei voastre frici. Veți trăi în teamă, veți închide ochii, la serbarea de la şcoală, când tata se va apropia de mama, nu veți dori să vedeți când, în curte, unul în fața celuilalt, în picioare, îşi vor vorbi, veți trăi cu frica, dar şi cu speranța că părinții voştri vor locui din nou împreună. Veți resimți ceva ciudat. Seara în patul vostru, nu veți adormi imediat, uneori veți avea gânduri complicate, vă veți închipui că totul este numai din vina voastră, copiii fiind cei care-i despart pe părinți. Vă veți spune că ar fi fost mai bine să dispăreți, veți aştepta să creşteți. Veți prefera să vă faceți uitați, vă veți prelinge pe lângă pereți, veți fi cuprinşi de toate contradicțiile, nu veți voi să deranjați, dar vă va fi teamă să nu existați. Veți fi prinşi în această sfârtecare, nu va merge niciodată. Veți simți lipsa, veți dori să vă întoarceți, veți avea nostalgia copilăriei voastre dintâi, veți face din nou pipi în pat. Veți refuza să creşteți, veți întoarce de o sută de ori carnea în gură. Veți voi să dormiți amândoi în aceeaşi cameră şi în curând în acelaşi pat, fratele cel mare şi sora cea mică. Nu veți putea adormi decât cu lumina aprinsă şi cu uşa deschisă. Veți voi să dormiți împreună şi veți deveni mama şi tata, veți rămâne lungiți unul lângă altul, nu vă veți mai despărți niciodată.

Îmi lipseşti deja

Trebuie să pleci sâmbăta viitoare pentru o şedinţă de lectură la Marsilia, despre care uitasei să-mi spui. Aflasem, de câteva săptămâni, că am putea să ne petrecem în sfârşit două zile împreună. Să ne dăruim timp unul altuia. Poate chiar să părăsim oraşul. Să evadăm din cotidianul care pare să ne apese atât. Eram întristată să ştiu că pe 26 octombrie, ziua mea de naştere, tu vei fi în deplasare. Îmi făcusem planuri să petrec ziua aceasta singură, pentru că tu erai în deplasare. Îmi zisesem că am putea avea, poate, un pic de timp seara - dacă nu te întorceai ca de obicei la miezul nopții - ca să luăm cina la restaurant, motiv să-mi pot digera mai bine cei patruzeci şi doi de ani ai mei. În fine, m-am obişnuit, de-a lungul anilor, să nu visez prea mult. Mă consolam spunându-mi că nu era grav, că vom avea weekendul nostru. Nu ceream prea mult; doar un weekend, adică ceva normal, banal, elementar. O ambiție elementară. O speranță de francez mediu. Mă gândeam că tu ai fi dorit să-ți petreci acest weekend cu mine. Că asta îți va face plăcere. Mergeam până acolo încât credeam că asta era o prioritate pentru tine. Mă las purtată de speranțe lipsite de sens. O nebunie, nu-i aşa, să-ți petreci un weekend cu soțul tău, ceea ce nu ni s-a mai întâmplat de astă-vară. Sunt două luni de când lucrăm neîntrerupt, de când tu brăzdezi Franța ca să faci lecturi şi conferințe, ca să întâlneşti oameni importanți. Îți dăruieşti timpul, energia, iubirea scrisului tău, proiectelor tale, lecturilor tale, publicului tău. Îți dai viața celor care, anonimi, îți permit să trăieşti. Şi e o logică în asta. Îi vei regăsi pe cei care te iubesc, pretutindeni, în alte oraşe, departe de casă. Te concentrezi pentru ei, te gândeşti la ei, pregăteşti texte anume alese, accepți să răspunzi la întrebări din ce în ce mai intime. Eşti aşteptat, eşti dorit,

eşti unic. Exişti pentru că munca ta artistică există. Eşti fericit departe de casă. Şi, bineînțeles, când te întorci, obosit dar liniştit, nu eşti primit aşa cum ți-ai dori. Îți scoți vesta de piele care îți dă o alură aşa de frumoasă, îți strecori picioarele în papucii care fac lipa-lipa, zâmbetul îți dispare, te uiți dezgustat la tăvița cu nisip a pisicii. Nu mai eşti un erou, o ființă excepțională. Un scriitor fără de care cititorii - şi mai ales cititoarele - nu-şi vor mai găsi sensul vieții. Redevii soțul meu şi eu soția ta şi spectacolul se opreşte. Redevii tatăl copiilor tăi. Redevii cel care trebuie să ia decizii mult mai triviale, te înțeleg, decât acelea de a alege data când vei acorda dedicații pe prima pagină a romanelor tale, când trebuie să confirmi clauzele contractului de asigurare a maşinii sau când trebuie să înfrunți grămada de corespondență şi rezultatele analizelor tale medicale. Când te întorci după ce ai auzit zi de zi cât de unică şi esențială este opera ta, cât de mult ai contribuit la progresul istoriei literaturii şi umanității, începe o altă istorie, una simplă, care nu mai are nimic de-a face cu scrisul. Este o poveste obişnuită, aceea a unui bărbat şi a unei femei care au avut copii. Şi, desigur, această poveste pe care sunt în stare să o trăiască țăranii din vârful munților, casierele din supermarketuri sau alegătorii Frontului Național, această poveste atât de banală pe care o împărtăşeşte primul imbecil sosit, cum spui tu, această poveste tu o disprețuieşti, nu este demnă de tine, marele scriitor. Meriți mai mult decât o familie cu soție şi copii, care te aşteaptă, care sunt la picioarele tale, care se adaptează, dintotdeauna, la absențele tale, la nevoile tale de izolare, de libertate, ca să te lase să-ți trăieşti din plin inspirația. Meriți mai mult decât o soție care nu are nimic original, care nu e nici actriță de cinema, nici chiar jurnalistă. O soție asistent social, asta-i sigur, nu prea te face să cazi pe spate. Dar care te iubeşte totuşi, tu meriți mai mult decât o femeie care te iubeşte? Drept

cine te iei? Sunt ani de când îmi stabilesc concediul în funcție de disponibilitățile tale, de când anulez weekenduri pentru că tu ai aranjat - uitasei să-mi spui, eşti de neiertat cum zici tu - să participi la un colocviu în Italia. De luni întregi jonglez cu orarele mele de lucru, ca să duc copiii la judo, la curs de chitară, la aniversări. E deja multă vreme de când am renunțat, eu, să merg la spectacole, la cine în oraş, să alerg la vernisaje, pentru că trebuie să fac față îndatoririlor, să pregătesc masa, să culc copiii. Dar şi pentru că, cu timpul, am înțeles că nu mai eram atrasă de ceea ce străluceşte în afară, de iluzia întâlnirilor în van, de valsul conversațiilor menite să transforme lumea, de artificiul schimburilor vanitoase. Am înțeles că nu mai doream să apar ca soția marelui scriitor, cea pe care ți-e silă să o arăți pentru că nu are nimic de arătat. Nimic care ar putea fi util. Am avut destule seri în care liniştea s-a lăsat după ce am spus cu ce mă ocup. Asistentă socială, a, da, asta trebuie să fie dificil, trebuie să aveți de-a face cu oameni de toate felurile. Urmează un zâmbet jenat după cuvintele politicoase şi, după o clipă de tăcere stânjenitoare, privirile se întorc din nou asupra ta. La tine, cel prin care totul se întâmplă. Atunci m-am retras, da, asta e sigur, nu mai sunt fata pe care ai întâlnit-o, la curent cu ultimul film taiwanez, cu viitorul concert la modă, am renunțat să mai plătesc baby-sitter ca să mă duc să ațipesc la operă. Şi, când te întorci, conversația mea este fără îndoială plictisitoare. Nu m-am încrucişat de dimineață nici măcar cu directorul activităților culturale din oraş, nici cu responsabilul programării Festivalului de la Berlin, nici cu Patrice Chéreau, nici cu Juliette Binoche, nici măcar cu directorul centrului cultural de la Atena. Nu, am văzut-o pe vecina de dedesubt care s-a plâns de o inundație din cauza noastră, am făcut piața şi m-am gândit să cumpăr berea arămie care îți place ție, l-am întâlnit pe directorul şcolii lui Thomas, pentru că fiul

nostru are probleme. Şi am vorbit cu mama ta la telefon, îndelung, căreia i-am dat veşti despre tine, căreia i-am spus cât de bine îți merge. Atât de mult am vorbit, că a trebuit să renunț la romanul pe care dorisem să-l citesc în seara aceea. Pentru că cititul este singurul mod în care mai pot evada. Şi tu înțelegi de ce. Pot să mă cuibăresc în patul meu, după o zi de muncă, după ce le-am zis noapte bună copiilor, pot în sfârşit, după ora nouă seara, să mă gândesc la mine. Şi cum sunt singură în pat şi liniştea se abate dintr-odată asupra apartamentului, nu am decât un singur lucru de făcut: să deschid cartea care mă va face să uit că tu îmi lipseşti. Îmi place să citesc romane, am devenit chiar specialistă în literatura contemporană şi asta este ceea ce ne mai ține împreună, ceea ce face să mai însemn ceva în ochii tăi. Sunt cea care îți citeşte prima manuscrisele, cea care nu ezită să-ți spună în ce măsură eşti uneori complezent, cea care trebuie să emită, în ciuda ei, o judecată clară, detaliată, susținută, inteligentă, cea pe care o asaltezi ca să scoți în final complimente de la ea. Este singurul meu mod de a exista în fața ta. Să fiu prima ta cititoare, cea cu care îți testezi talentul, cea cu care te joci de-a puterea. Sunt oglinda ta. Citeşti pasaje din cărțile tale cu voce tare în camera noastră când mi-ar plăcea să faci dragoste cu mine. Atunci, ca să mă răzbun, mă iau de textele tale, am un spirit critic pe care-l folosesc la sânge. Te fac să plăteşti pentru că mă neglijezi. Spun că progresia dramatică nu funcționează, că scriitura păleşte, că sunt prea prezente clişeele. Spun că nu cred în ceea ce ai scris, că nu-mi place finalul, nici începutul, nici dialogurile. Spun orice. În orice caz, nu-ți pasă de părerea mea, nu mi-o ceri pentru că ții cont de ea, ci doar pentru a exista. Vrei să se vorbească despre tine, despre textele tale, despre alegerea cuvintelor, a ritmului, a tensiunii dintre personaje. Când am rezerve, e pentru că nu am înțeles. Insişti să crezi că nu înțeleg ceea ce scrii. Nu sunt la

înălțimea *marelui scriitor*, fără îndoială, ca să percep subtilitatea operei sale. În loc să facem dragoste, ca alte cupluri, casierele de la supermarket, țăranii din vârful munților, alegătorii Frontului Național, în loc să facem dragoste ca imbecilii, ne petrecem serile - când eşti acasă - citind textele tale în camera noastră, analizându-le, puricându-le. În loc să ne purtăm ca francezii din clasa de mijloc, ei bine, facem literatură. Nu ne vom săruta totuşi ca toată lumea, vulgar, odată lumina stinsă. Ce lipsă de temperament, ce rutină! Nu ne vom purta ca vulgul. Meriți mai mult, nu? Meriți mai mult decât să repari țevi şi să duci gunoiul.

Meriți mai mult decât o femeie ca mine şi într-adevăr e de preferat ca tu să pleci sâmbătă. Nu poți rata o asemenea ocazie de lectură şi atât de bine plătită, după cum spui. Acest weekend era singurul pe care puteam să-l petrecem fără copii - pentru că îți amintesc că trebuie să-i duc la ai mei pentru vacanța de sărbătoarea Tuturor Sfinților -, dar timpul trece atât de repede şi nici nu ți-ai dat seama când a sosit vacanța. Eşti atât de prins în lumea ta. Poți să pleci sâmbătă şi de asemenea când vei vrea, de acum înainte. Îmi voi aranja weekendul departe de tine, departe de casă, poate la Paris, unde mă voi întâlni cu Pierre şi Alice. Îmi voi aranja weekendul şi fără îndoială viața mea fără tine. Îmi lipseşti deja şi nu înțeleg de ce ai lăsat să se aştearnă acest haos. Ceea ce mă deranjează cel mai mult e că voi fi obligată de acum încolo să-ți cumpăr cărțile, doar dacă nu o să mi le trimiți tu cu o frumoasă dedicație. Voi fi atunci una dintre cititoarele tale anonime şi poate că mă vei privi în sfârşit ca pe o femeie pe care vrei să o cucereşti.

Locul potrivit

Ți-a aparținut această frază siderantă. Ai îndrăznit să spui că îl uitasem. Ai pronunțat doar o frază scurtă. M-ai acuzat că trăiesc ca şi cum n-ar fi nimic. Era un reproş. Era cel mai rău dintre reproşurile pe care mi le puteai face.

Am realizat că nimeni, nici măcar tu, tată, nu puteai şti cum mă descurcam cu absența. Mă gândeam că ştii, că ne puteam lipsi de cuvinte. E adevărat, îți cer poate prea mult. Aş vrea să ghiceşti. Şi încurc toate urmele. Nu se mai citeşte pe fruntea mea. Nu mai vorbesc de el. Nu mai fac decât aluzii îndepărtate. Nu mă mai plâng niciodată. Am câteodată un aer vesel, ți-l dăruiesc. Mi-am regăsit starea de enervare față de viață, care vă obligă să-l votați pe Chirac, care vă înghesuie pe la colțuri. Ştiu că timpul regulamentar s-a scurs. Sunt semne care se observă, emise de voi toți cu toată inocența. Nu vreau să contrariez cursul imuabil al lucrurilor. Pentru o angină sunt opt zile, zece pentru o gripă şi doi ani grosso modo pentru pierderea omului iubit. Dacă nu e anarhie. Deci, ca bun republican, las vederii un alt chip, pe care nu e deplasat să imprimi culoarea roşie a buzelor. Propun o versiune liniştitoare a mea însămi, care alungă modelul precedent, strâmt, decolorat, devastat. Nu voi mai fi o grijă, o sursă potențială de neplăceri. Nu voi mai fi victima asupra căreia se cuvine să veghezi. Te voi lăsa în pace, tată, să nu-ți mai fie teamă de mine. Îmi voi cârpi singură pneurile sparte.

Dar noul chip nu convine. Nu-ți convine, aşa se pare. S-ar putea crede, cum mi-ai spus, că am pus capăt poveştii mele. M-ai acuzat că am uitat şi, ca urmare, că am trădat. Nimic nu-ți e pe plac, ştiu asta. Nici să rămân în melancolie, nici să-mi croiesc o cale nouă. Trebuie să inventez un loc care nu există, acela al morții. Trebuie să-l păstrez cu totul împotriva mea, fără să se vadă. Nici prea

prezent, nici prea mort. Trebuie să fac un tur de forță, să rezolv o problemă fără soluție. Se mai aşteaptă asta de la mine, să găsesc echilibrul potrivit, tonul adecvat, distanța exactă.

Un compromis care împacă pe toată lumea. Trebuie să-i împac pe toți. Trebuie să continui să disimulez, să dozez, să deformez. Am mâini de aur. Dețin toate puterile. Pot să te distrug, tată. Doar cu un telefon. Să-ți întunec cerul. Dimpotrivă, te pot şi linişti, făcând paradă cu forța vieții luate de la capăt. Nu e fabuloasă toată puterea asta vitală uimitoare? Te pot face să crezi ceea ce vrei tu să crezi. Sunt oglinda care-ți e întinsă. Eşti prizonierul meu. Pot să aterizez la tine, ca să zic aşa, preocupată de itinerarul viitoarei mele vacanțe. Şi vei fi uluit să observi că mi-am regăsit gustul pentru călătorii, la Roma în plus, acolo unde voiam de multă vreme să mă duc. Vei fi de două ori încântat să te rog să-l ții pe Pablo, ca să plec singură sau, cine ştie, poate însoțită. Vei gândi că am scos-o la capăt binişor. Jos cu pălăria! Prea bine totuşi. Vei gândi că-mi iau libertăți care frizează indecența. Ai vederi largi, îmi vrei binele. Dar binele implică rău. Ai o morală şi o aperi. Nu eşti meschin, îmi spui că preferi să mă vezi fericită la ideea de a pleca în vacanță decât îngropată în camera mea. Crezi asta cu adevărat. Dar s-au scurs cu greu doi ani de când, aparent, mă tot pregătesc pentru weekendul meu la Roma şi asta te şochează. Te linişteşte şi te contrariază în acelaşi timp. Să fac ceva care să-mi placă. Nu trebuie exagerat. De ce să nu încerc mai întâi Bretagne, ca o călătorie de convalescență, în vreme ce Roma sună ca o vindecare prematură? Cât despre vindecare, fiecare din noi, şi tu eşti primul care o spui, repetă că nu există.

Aşa că pot să spun acum, pentru că mă obligi s-o fac, pot să spun că nu-mi pasă de Roma. Nu-mi pasă de Roma, aşa cum nu-mi pasă de nimic de acum încolo. Dacă asta

vrei să auzi, de ce să te menajez, de ce să fac tot acest circ? Ai suporta să mă vezi sosind la tine târându-mi picioarele, fără proiecte, fără subiect de conversație, fără surâs? Bineînțeles că nu, tu nu vei suporta, îmi vei spune fiica mea, trebuie să faci ceva, trebuie să-ți revii, să priveşti lumea din jurul tău. Mă vei lua pe după umeri şi vei juca rolul tatălui. Mă vei scutura şi mă vei pune să promit că mă voi gândi la viitor. Şi ai avea dreptate, ai fi acolo ca să mă scuturi şi tu ai exista, ai exista în sfârşit, ai fi mai important decât el. Ai redeveni primul meu bărbat. Dar, tată, nu ți-am lăsat liber locul. Mi-a fost teamă. Te-am împiedicat să fii mai puternic decât mine. M-am scuturat eu însămi. Am jucat toate rolurile. Am vrut să conving, încă o dată, că sunt cea care reuşeşte totul, chiar şi doliul. Mi-a fost teamă să fiu consolată.

Îmi amintesc de mama, care era şocată să o vadă pe Bernadette Lafont la televizor, la puțină vreme după dispariția fiicei ei, Pauline. Ea era acolo, cât se poate de firesc, în vreme ce fiecare încerca să zărească pe chipul ei o urmă a dramei. Bernadette Lafont îşi promova noul său film. Şi mama era atât de ofensată, nu stătea locului pe canapeaua din salon. O judeca pe femeia aceea, până la a emite ipoteza că nu-şi iubea fiica. „Oamenii ăştia, zicea ea, nu au sentimente." Considerasem remarca exagerată, dar nu eram departe de a gândi acelaşi lucru. Nu ştiam că poți trăi, munci, glumi şi să fii bolnav de durere. Nu ştiam că ființa dispărută îți permite să exişti dincolo de absența ei. Nu ştiam că cel mort avea această generozitate, această măreție a sufletului. Nu ştiam că locul celui dus era în mişcare, că trasa un contur, că era uneori sufocant, uneori atât de discret încât devenea neliniştitor. O priveam, oarecum dezgustată, pe Bernadette Lafont în cămaşa ei de crep şi nu bănuiam că respira, în mod sigur, cu greutate şi că lua calmante ca să poată dormi. Nu ştiam că era o casă goală, un copil care nu mai spune ce i s-a întâmplat, un

bărbat care nu te mai priveşte. Nu aveam habar că poți fii în acelaşi timp distrus şi concentrat asupra muncii, prăbuşit la pământ şi zâmbitor, trist şi disponibil, nostalgic şi îndrăgostit. Nici tu nu ştii, cred că nu-ți imaginezi. E uşor să arunci această frază, să spui că l-am uitat. E uşor să te mulțumeşti cu ceea ce vezi. El continuă să mişte, tată, ca o inimă care bate. El este acolo, imprevizibil, dar mereu în mişcare. Docil sau fulgurant. Supus sau insolent. Mă locuieşte de acum, fără să mă facă să mă prăbuşesc. Îl port ca pe un copil.

Obişnuinţa

Îmi amintesc de prima masă pe care am pregătit-o pentru el. După doi ani de durere şi singurătate, un bărbat venea să ia masa la mine. Un bărbat intra în viaţa mea. Ne cunoşteam puţin, schimbaserăm un sărut în maşină când mă condusese acasă. Mă lăsase în faţa clădirii unde locuiam şi fusesem incapabilă să-i propun mai mult. În clipa când m-a îmbrăţişat, îmi spusese, jenat, că îşi pierduse obişnuinţa să mai ţină în braţe o femeie. Avusese un gest stângaci, lovise cu cotul oglinda retrovizoare. Dar ca întotdeauna la începutul unei relaţii, stângăciile sunt comori. Eram lipită de scaun şi cuvintele pe care le pronunţase răsunau ciudat în mine. Îşi pierduse obişnuinţa... Voia să spună fără îndoială că fiinţa lui se atrofiase, că membrele îi erau anchilozate. Voia poate să spună că se simţea amputat. Scurta frază care îi scăpase, pentru a-şi scuza stângăcia, îmi permitea să aflu că era liber şi că în viaţa lui fusese o femeie cu multă vreme în urmă, despre care nu ştiam nimic. Dar, ca să fiu onestă, nu-mi prea place ca obişnuinţa să însoţească iubirea. În loc să nu răspund nimic şi să mă mulţumesc să surâd, pronunţasem câteva cuvinte la rândul meu, aparent banale. Punctasem dezvăluirea lui cu un „şi eu” imbecil. Eram la egalitate. Rezumasem astfel situaţia: două fiinţe rătăcite, care îşi pierduseră obişnuinţa de a mai iubi şi de a fi iubite, se întorceau la dragoste, se întorceau de departe. Două fiinţe care avuseseră nevoie de tot acest timp ca să ajungă din nou la dragoste. Urcasem la etajul şase şi fusesem incapabilă să închid un ochi toată noaptea. Aş fi rămas întinsă pe pat, trecându-mi prin minte toate întâmplările serii în cele mai mici detalii. Momentul în care a apărut, timpul infinit dinainte ca el să mă privească, timpul dinainte ca el să mă vadă. Eu căutându-i ochii şi el

continuând conversația la celălalt capăt al mesei ca şi cum n-aş fi fost acolo. Apoi clipa când se întâmplase, când pentru mine se întâmplase, cele câteva secunde care fac ca totul să se răstoarne în încăpere în jurul lui, totul pică pe covor, momentul în care se taie sunetul, în care scena se petrece cu încetinitorul, secunda care se scurge într-un minut infinit, invizibila atracție care apropie o față de cealaltă, ochii care se caută şi înnebunesc, lumina care nu mai învăluie decât o singură siluetă, apoi teama, deodată, când ochii se apropie, lângă mine, atât de aproape încât mă simt lamentabil, deloc pregătită, deloc acum, deloc imediat. Teama de a nu fi la înălțime. Şi încep să râd din nimic, într-o fracțiune de secundă sunt alta, este absolut de neînțeles, devin, în haloul care-mi dă lumină, o ființă veselă, binedispusă, nostimă, când de fapt sunt o fată melancolică.

Mă revăd în fața fructelor şi legumelor, căutând inspirație ca să pregătesc o masă pentru el. Sunt în magazinul pe care-l frecventez zilnic şi în care îmi umplu coşul cu gesturi mecanice, loc pe care îl redescopăr pentru el, îl văd altfel, influențată de plăcerea de a mă afla acolo. Nu ştiu ce îi place, nu ştiu nimic. Înaintez printre rafturi, sunt izbită de abundență, timpul trece şi trebuie să fac alegerea cea bună. Țin un coş de plastic în mână şi vreau totul, ezit în fața oricărui produs, îmi imaginez combinații inedite, îmi imaginez două farfurii, cireşe de iarnă, ciuperci de pădure, mure sălbatice. Îmi imaginez o mâncare făcută la cuptor, căldura cuptorului în bucătărie, coacerea pe care trebuie să o supraveghez în vreme ce îmi aud bătăile repezi ale inimii. Îmi imaginez că e nevoie de carne, tuturor bărbaților le place carnea, de preferință roşie. Dar, pentru început, e ceva care mă deranjează în carnea de vacă. Prea sălbatic pentru prima seară. Am ales vițel, o bucată fragedă, pe care o vom mânca cu puțină smântână şi

ciupercuțe. Cu atât mai rău pentru cuptor, o vom lăsa pentru data viitoare.

Nu am vrut să mă las prinsă în cursă, adică să pregătesc masa fără să mă pregătesc pe mine mai întâi. Am ezitat între mai multe fuste, dar, cum era răcoare în apartament, am ales-o pe cea care mă acoperea cel mai mult, asortată cu un pulover din lână foarte moale. Mi-am petrecut un timp în baie, fără să ştiu dacă trebuia să-mi subliniez privirea cu un machiaj special sau dacă absența artificiului ar fi atuul meu. Să spunem că nu-mi formasem o părere când a sunat interfonul. Mai aveam patruzeci de secunde înainte ca el să apară la uşa mea. Am făcut în patruzeci de secunde ceea ce nimeni nu a reuşit vreodată, am transformat o simplă bucătărie de trei metri pe trei într-un spațiu arzând de dorință şi de înțelegere amestecate. Am imprimat tremurul meu fiecăruia dintre obiecte şi mi-am făcut o pată pe fustă înainte de a deschide.

M-a îmbrățişat ca în filme înainte să avem grijă să închidem uşa, în vreme ce lumina se stingea pe hol. Ne-am îmbulzit puțin în uşa atât de strâmtă şi ne-am continuat stângăciile, confirmându-ne reciproc că ne pierdusem obişnuința. Ne-am aşezat la masă fără ca el să încerce nimic şi nu aveam nici o părere în privința asta. Cum mâncarea era tocmai gata, am pus în farfurii înainte de a dispărea câteva secunde în baie ca să-mi şterg pata de pe fustă. Nu mai eram cu adevărat sigură că acest bărbat mă plăcea. Vocea lui, poate, spunea ceva care marca un decalaj față de aparența sa. Vocea lui mă decepționa, dar era prea devreme ca să mă pronunț. Tremurul nu-mi trecea, îl atribuiam riscului pe care mi-l luasem pregătind această masă, controlând în acelaşi timp prepararea, frăgezimea cărnii, numărătoarea inversă, smântâna în ultimul moment şi tulburarea care punea stăpânire pe întreaga mea ființă, această senzație pe care o încercam,

deloc uitată, ci ascunsă atât de adânc ca să nu mai sufăr, încât trezirea ei brutală mă confrunta cu o stare pe care nu o puteam domina. Aveam în fața mea un necunoscut, acest necunoscut îmi reaprinsese iubirea şi mă expunea tuturor pericolelor. Mi-era teamă să iubesc şi să nu iubesc, teamă să mă înşel, teamă de a nu o lua prea repede. Nu mai ştiam cum să fiu în fața unui bărbat şi atunci îmi plecam ochii, gustam din friptură, fără poftă, într-o confuzie totală. A început să vorbească, fără să reuşească să-mi stârnească interesul cu adevărat, alunecând la pasajul că nu era înnebunit după vițelul cu smântână, ceea ce acceptam cu indulgența primelor zile, ştiind însă că aceste vorbe ar rămâne între noi, dacă va trebui să fie ceva între noi. Am rămas multă vreme la masă, am băut vin, fără să ştim, în mod vizibil, cum să continuăm, pentru că masa a durat mai bine de trei ore şi nici unul, nici altul nu eram convinşi să ne imaginăm urmarea. A fost totuşi un al doilea capitol, o deplasare a acțiunii de la bucătărie către camera mea, ceea ce părea singura tranziție posibilă. Să spunem că el nu a îndrăznit să-şi ia rămas-bun mulțumindu-se că mi-a făcut conversație, ceea ce, după părerea mea, ar fi fost cea mai bună dintre inițiative, dar sunt momente când este mai simplu să faci ceea ce nu doreşti decât să te abții, vom afla de ce. Este adesea mai simplu să faci decât să te justifici de ce nu faci. Îmi aranjasem camera cât mai delicat posibil, fără ca nimic să nu pară prea apretat, schimbasem cearşafurile şi lăsasem răspândite câteva cărți pe birou, unul sau două discuri, un ziar şi făcusem să dispară o fotografie de pe noptieră. Dădusem cu aspiratorul pe mocheta uzată şi lăsasem involuntar o haină pe spătarul scaunului. Voiam să-şi imagineze o fată destinsă, singura modalitate de a nu-l înspăimânta. Am străbătut cei câțiva metri de culoar care despart bucătăria de camera mea aproape cu reticență. În principiu, unul merge înainte şi îl trage pe celălalt de

mână într-o veselă nebunie, în principiu, coitul începe odată cu îmbrățișarea din prag. Nu era nimic extravagant în jocul nostru de orientare, umbra unei tristeți nu era departe de a ne acoperi chipurile, în ciuda efectului vinului. Ne jucaserăm rolurile cât mai bine cu putință, întru totul nerăbdători să refacem iubirea. Regăsisem gesturile, pe care am încercat să le aplicăm noii situații, dar nici unul dintre noi nu resimțea urgența dorinței, foamea insațiabilă a începutului. Am făcut dragoste ştiind că era prima şi ultima oară, ceea ce acordă o libertate şi o grație nebănuite şi această stranie coregrafie, care nu presupunea nimic, care nu prevestea nimic, ne oferea posibilitatea iubirii fără poveste de iubire. A avut delicatețea să nu adoarmă lângă mine, să-şi strângă lucrurile în întuneric şi a plecat fără să-l conduc. Am rămas în patul meu, simțindu-mă cu furie abandonată, trădată de mine însămi, fără îndoială incapabilă să iubesc din nou. Am redevenit o fată melancolică, nu am avut chef să râd când, a doua zi, am strâns masa de la bucătărie şi am aruncat la gunoi tot ceea ce nu mâncaserăm.

Când am împlinit zece ani

Asta se petrece pe Coasta de Azur. Este luna iulie. Sunt valurile care se sparg de stânci sub coasta drumului. E mama care strigă la fiecare zece metri, care îl roagă pe tata să aibă grijă de fratele meu cel mic. Înaintăm cu brațele încărcate, cu lada frigorifică, umbrela de soare, saltelele pneumatice. Suntem o familie în şir indian, unii în spatele celorlalți, mai mult sau mai puțin neliniştiți. Sunt cuvintele mamei mele, agasarea ei, tăcerea tatălui meu şi cântecul greierilor, greu şi pătrunzător. Asta se întâmplă în anul în care împlinesc zece ani, când înot foarte bine fără colac şi port pentru prima oară un costum de baie din două piese. Părinții mei rămân sub parasol, tatăl meu aşezat, cu ochii fixați pe linia orizontului, fumând, şi mama mea întinsă, când pe spate, când pe față. Fratele meu şi cu mine ieşim din apă şi ne înfăşurăm în prosoape moi şi uriaşe când se face ora de picnic. Ne împărțim chipsurile şi roşiile şi văd bine că mama nu-şi scoate ochelarii de soare. Apoi, tata se duce până la dig şi dispare vreme îndelungată. Mama mă roagă să o ung cu cremă pe spate şi adoarme la soare, uitând că fratele meu cel mic nu ştie să înoate. Din fericire, sunt acolo, poate conta pe mine. La întoarcere în camping, mama întinde prosoapele şi costumele de baie pe o sfoară întinsă între rulotă şi un eucalipt. Tata propune o partidă de ping-pong. Joc din ce în ce mai bine, învăț reverul şi smash-ul.

Asta se întâmplă de dimineață, după micul dejun, după ce tata a spălat cănile şi a pus la loc pâinea şi mierea, după ce am şters masa. Mama a zis că pleacă. Mama ne părăseşte şi pleacă pe jos. Ia o mică valiză şi pe fratele meu mai mic de mână. Nu mă sărută, nu-mi spune nimic special. Merge pe aleea centrală a campingului, înțeleg că nu trebuie să o urmez. Numai fratele meu se întoarce spre

noi, fără să priceapă ce se petrece. Rămân în picioare în fața uşii rulotei, fără să îndrăznesc să intru. Tata este înăuntru. Eu afară şi el înăuntru, şi mama mea cu fratele meu se îndreaptă spre gară. Nu găsesc nimic altceva de făcut decât să împăturesc scrupulos prosoapele uscate şi costumele de baie. Fac un teanc perfect rectiliniu, compoziție derizorie pe care o aşez pe masa de mic dejun. Mă gândesc de fiecare dată că împăturesc cearşafurile.

Nimic nu mişcă în interiorul rulotei. De obicei, îl aud pe tata care se rade, aud radioul. Sunt încă în cămaşă de noapte şi nu m-am spălat. Mă aşez pe un scaun pliant, în vreme ce toată lumea în camping se agită, se mişcă de colo-colo între grupurile sanitare şi corturi, face proiecte pentru întreaga zi. Cât despre mine, îmi privesc degetele de la picioare şi constat că degetul mare de la piciorul stâng este mai mic decât cel de la piciorul drept. Aud paşi în interior, rulota se mişcă. Tata apare în prag şi rămân uimită de părul său prea lung şi favoriții până la mijlocul obrajilor. Mă invită la un tur cu maşina, îmi dă doar timp ca să mă pregătesc. Mă instalez pe scaunul din față pentru prima oară. Ezit. Mă întreb dacă s-a schimbat locul meu. Încerc ceva nou. Improvizez. Tata îşi aprinde o țigară şi lasă în jos geamul. Maşina rulează la pas pe aleea centrală a campingului, înainte de a trece mica barieră de la recepție, şi iată-ne pe drumul care şerpuieşte țărmul, într-o linişte perfectă. Tatăl meu accelerează şi mă întreb unde mergem, îmi imaginez că ne îndreptăm spre gară ca să o luăm pe mama. Dar nu, nu e gară de-a lungul cornişei şi rulăm cu geamurile deschise până jos, în blândețea dimineții, cu fața spre soarele deja pe cer. Nu întreb nimic, văd bine că nimic nu e normal, nici gesturile tatălui meu, nici vibrațiile motorului, nici oamenii pe care îi zăresc pe plajă care îmi apar ca pe un ecran, fără viață şi fără voce. Sunt ca într-un film mut şi lumea ajunge la mine în alb şi negru. Nu îndrăznesc să spun un cuvânt de

teamă să nu dezechilibrez ambarcaţiunea noastră. Mă lipesc de scaun şi aştept urmarea, aş vrea să mă fac uitată, să nu fiu acolo. Tatăl meu conduce încă multă vreme, cu faţa imobilă, perfect absent. Opreşte maşina în mica piaţă a unui sat. Încă nu m-a privit de când am plecat, nu mi s-a adresat. Ştiu că e întru totul ocupat de imaginea mamei mele, îmi închipui că nu ştie cum să continue. Ne aşezăm la umbră, pe terasa unui restaurant. Comandăm o cafea pentru tata şi, cum ezit, îmi propune o înghețată cu frişcă, insistă, e sigur că o să-mi placă mult. Nu îndrăznesc să refuz, şi asta pare să-i facă plăcere. Rămânem faţă în faţă, copleşiţi de greutatea care ne sufocă. Mă prefac că apreciez cupa de înghețată, dar totul se topeşte înainte să am vreme să o termin, amestec cu linguriţa în sucul roz şi alb, cu părere de rău. Tata se ridică dintr-odată şi îmi sugerează să mergem la frizer. Îmi spune că vrea să-şi taie părul. Traversăm piaţa şi intrăm într-o mică prăvălie unde e o căldură sufocantă. Tata se aşază şi frizerul întreabă dacă vreau şi eu să mă tund. În principiu, vreau să-mi păstrez părul lung, îmi cade până la talie. Frizerul insistă, tata îmi spune la ureche: „Va fi surpriza noastră.” Mă ia pe după umeri. Din cauza braţului lui, cred, pe care îl simt pe piele, accept să mă las tunsă. Din cauza acestui elan de complicitate, a acestei secunde cu totul neaşteptate, în care tata mă consideră drept fiica lui căreia i se poate destăinui, din cauza acestui timp care trebuie umplut, din cauza cruzimii acestei zile de vacanţă, accept să răspund cu o altă cruzime: aceea de a mă lăsa lipsită de părul meu bogat şi încuviinţez sacrificiul. Ieşim din frizerie şi ne privim reciproc surâzând. Am săvârşit o mică nebunie. El şi-a ras favoriţii, iar eu semăn cu un băiat. Da, s-ar zice că semăn cu fratele meu. Suntem de nerecunoscut, ne-am schimbat pielea. Marcăm momentul care separă înainte şi după. Marcăm graniţa de neşters, imposibila reîntoarcere. Ne urcăm din nou în

maşină şi luăm drumul în sens invers. Nu îndrăznesc să-l întreb pe tata ce a vrut să spună când mi-a şoptit la ureche. Despre ce surpriză era vorba? Oare mamei voia să-i facă o surpriză? Încep să sper că mama a revenit, mă conving că va fi acolo la întoarcerea noastră, îmi imaginez că a pierdut trenul, că îşi va schimba părerea. Şi fără îndoială că tata îşi imaginează şi el asta pentru că accelerează, merge puțin cam prea repede. În maşină se instalează suspansul, fără să pronunțăm un cuvânt, siguri că ne gândim la acelaşi lucru. Tata se schimbă pe măsură ce kilometrii se scurg, mi se pare din ce în ce mai tensionat, uită să semnalizeze. Redevine bărbatul inaccesibil care era la venire, ignorându-mi prezența. Frişca îmi dă o stare de vomă. Nu am mâncat. Este mijlocul după-amiezii şi ne întoarcem în camping, sperând ca nebunii, trecem de bariera de la recepție, mergem până la aleea centrală. Încercăm să vedem rulota de departe. Înaintăm încet, într-o linişte a cărei densitate ne sufocă. Ne apropiem şi oprim maşina pe locul rezervat, fără să scoatem cheia din contact. Nimic nu s-a clintit de azi-dimineață. Uşa rulotei e tot închisă. Rămânem aşezați în maşină un moment interminabil, incapabili să facem cel mai mic gest. Tata lasă motorul să meargă încă mult timp. Priveşte drept în față, fixează frânghia de rufe cu cleştii prinşi deasupra. Nu ştie cum să continue. E ca şi cum viața noastră s-ar opri aici, în fața uşii închise a rulotei. Nimic nu mai e posibil. Nici să vorbim, nici să facem o mişcare, nici să ne înghițim saliva. Caut idei ca să mă eliberez, aş putea să fug spre masa de ping-pong, dar mi-e teamă pentru tata. Nu ştiu dacă îl stânjenesc, nu ştiu dacă trebuie să rămân. Mi-ar plăcea să-mi spună, mi-ar plăcea să decidă, aşa cum a făcut-o mereu. Dar uită că e tatăl meu, uită că el e adult şi eu copil şi am senzația că totul se inversează, totul se amestecă, totul se năruie. În vreme ce motorul continuă să meargă, înțeleg că am încetat să

mai fiu copil aici, în acest camping din sudul Franței şi nu îmi pot deloc imagina un după.

Văduvele

Văduvele nu vor să deranjeze. Ele mulțumesc, se scuză, spun pardon. Ele se simt oarecum responsabile de moartea soțului. Nu vor să fie bănuite. Nu vor să fie plânse. Le-ar plăcea să fie ca voi şi ca mine.

Văduvele se pierd în gândurile lor. Ele îşi repetă litania şirului de „dacă". Dacă nu ar fi pornit pe drumul național, dacă nu s-ar fi urcat pe acoperiş, dacă m-ar fi ascultat, dacă mama mea nu ne-ar fi invitat în ziua aceea, dacă nu aş fi acceptat invitația, dacă nu aş fi lipsit...

Văduvele nu îşi dau cu ruj pe buze, nici cu negru la ochi. Ele nu mai au trup, nici păr. Ele nu se mai privesc în oglindă. Un răstimp îndelungat.

Văduvele se ocupă singure de copiii lor. Când copiii devin adulți, ele se ocupă numai de ele însele. Văduvele trebuie să fie şi mamă, şi tată. Ca urmare a spuselor lui Freud, conform cărora nici un părinte nu reuşeşte să-şi educe copiii, văduvele ratează astfel de două ori.

Văduvele mănâncă roşii plantate în grădină de soțul lor. Nu pierd nici o fărâmă, fac pastă de roşii şi conserve. Anul următor, deschid borcanul şi spun în vreme ce servesc conținutul: „Sunt roşii plantate de tata." Copiii lor surâd privindu-le ostil.

Văduvele ascultă discurile pe care le asculta soțul lor, ascultă la radio emisiunile pe care le asculta soțul lor, citesc ziarele pe care le citea soțul lor.

Văduvele învață să schimbe becurile care s-au ars, să verifice uleiul la maşină, să astupe găurile din pereți. Îşi dau seama că ar fi putut face toate astea la fel de bine şi înainte.

Văduvele îşi imaginează că soțul lor poate reveni. Uneori ele se prind în jocul ăsta stupid. Se fac frumoase ca

să-l aştepte să se întoarcă. Se duc la coafor şi îşi surâd lor însele.

Văduvele aranjează casa cum doresc ele. Nu mai este împrăştiat nimic, nici legătura de chei, nici portofelul, nici rufăria murdară, nici ziarele, nici scrumierele pline. Nu mai au cămăşi de călcat, nici pantaloni de întins.

Văduvelor le e teamă de oglinzi, de răsfrângeri, de umbre, de ceea ce e vag. Văduvelor nu le place ca perdelele să fie mişcate de vânt. Nu le plac uşile care se trântesc, lemnăria casei care trosneşte. Văduvelor le e teamă de ceea ce e invizibil.

Văduvelor le e teamă să îmbătrânească şi să ajungă de vârsta soţului lor. Nu vor să devină mai bătrâne decât el. Nu suportă să fie mai vârstnice. Într-o zi, vor avea vârsta mamei soţului lor. Nu vor să mai aibă şi un copil mort.

Văduvele scriu fraze scurte în carnetele lor. Au tendinţa să se adreseze soţului lor. Îi povestesc evenimentele de zi cu zi. O fac pe ascuns, nu vor să lase impresia că sunt nebune.

Văduvele se duc la cimitir. Ele au un secret, un loc de întâlnire, au un alibi, o scuză implacabilă. Văduvele au o putere infimă, aceea de a fi mereu absente.

Văduvele îşi iau o pisică, o mângâie în vreme ce se uită la televizor. Cel mai adesea, este o pisică pe care o detestă, pe care o hrănesc distrate.

Văduvele sunt arătate cu degetul în cartier. Ele au ceva ce alţii nu au. Orice ar face, sunt considerate sinistre şi curajoase. Ele devin cobai, obiecte pe care se fac experienţe.

Văduvele nu ştiu ce să facă cu timpul lor liber, cu vacanţele lor. Ele studiază calendarul, umplu golurile, închid flancurile. Văduvelor nu le place seara de vineri. Ele se tem de duminici.

Văduvele fac curățenie în casă ca să-şi ocupe timpul. Spală geamurile, dau cu mopul, freacă baia. Ele încearcă să şteargă pata care a picat peste casa lor.

Văduvele nu dețin monopolul durerii. Sunt făcute să înțeleagă asta neîncetat. Sunt puse la punct adesea, uitându-se să li se răspundă. Văduvele nu sunt vesele, nu trebuie să se creadă aşa ceva.

Văduvele nu fac dragoste. Ele dorm în marele pat conjugal, dar nu ocupă decât partea lor. În primele săptămâni, ele dorm cu capul înfundat în perna soțului lor, fără să-i fi schimbat fața.

Văduvele sunt pierdute. Ele se agață de un detaliu, de o imagine, de un cuvânt. Ele continuă să trăiască pentru că nu au de ales. Uneori ele mor.

Văduvelor le e teamă să-şi amintească. Preferă să nu o facă. Ele nu mai ştiu ultimele cuvinte schimbate, plutesc în ambiguitate. Văduvele nu mai aud vocea soțului lor, o caută, dar vocea le scapă.

Văduvele confundă cuvintele. Ele au lapsus. Limbajul le trădează, ele se află într-un conflict cu vorbele. Citesc *doliu* în loc de *prag*, *mort* în loc de *cuvânt*, *mormânt* în loc de *căzut*, *sicriu* în loc de *bere*.[2] Ele amestecă silabele, devin dislexice. Sunt obsedate de vocabularul morții. Detestă cuvântul *decedat*, înțeleg *decis*, refuză să creadă că te poți decide să mori. Nu mai pot *să moară de râs*, *să crape*, *să fie moarte de oboseală*. Ele urmăresc cuvintele în vorbele altora, se întreabă dacă pricep ce spun. Ele sunt obsedate de prezența morții în viață. Ele devin specialiste.

Văduvele nu îndrăznesc să spună că soțul lor era: penibil, brutal, indiferent, egoist. Ele fac aluzii fine, ele îşi

---

2 În limba franceză, deuil/ seuil; mort/ mot; tombe/ tombé; bière/ bière (n. tr.).

permit mici libertăți. Văduvele nu îndrăznesc să spună: Bine că am scăpat!

Văduvele preiau controlul finanțelor, antreprizei, clientelei. Ele îl primesc pe agentul de asigurări, pe bancher, pe notar, pe transportator. Văduvele se preschimbă adesea în bărbați. Unora dintre ele le place asta.

Văduvele sunt de neconsolat. Ele sunt absente, inaccesibile, definitiv pierdute. Văduvele sunt de partea cealaltă a vieții, a plăcerii, a frumuseții.

Văduvele nu sunt proaste. Ştiu că sunt observate. Sunt supravegheate, sunt judecate. Văduvele au o morală de apărat, o memorie de onorat. Ele nu pot decât să se poarte cum se cuvine.

Văduvele intră în clubul femeilor singure. Ele sunt invitate la serate între prietene, să iasă cu amicele. Sunt incluse în grupul divorțatelor, despărțitelor, celibatarelor. Ele nu se recunosc în această comunitate. Le e teamă de această lume fără bărbați. Nu au nimic contra bărbaților.

Văduvele se tem de familii, de Renault Espace umplut la limită. Li se face rău de la stomac când un copil zice *tata*. Ele surâd imbecil ca să nu atragă atenția.

Văduvele devin o amenințare pentru celelalte femei. Ele sunt de acum încolo disponibile.

Văduvele ies pe ascuns, iau autobuzul sau taxiul. Se întâlnesc uneori cu un bărbat în oraş. Fac dragoste. Ele sunt încă în stare să iubească şi să fie iubite. Dar ele nu vorbesc despre asta cu nimeni. Se simt vinovate.

Văduvele se recăsătoresc. Se spune că-şi refac viața. Şi atunci lumea uită că sunt văduve.

Obiectele

Mi-am imaginat de nenumărate ori acest moment. Tu deschizând uşa apartamentului cu cheia pe care încă o mai ai. Tu venind să faci inventarul obiectelor noastre comune ca să te decizi ceea ce iei, ceea ce laşi. Îți propusesem, încrezătoare, să alegi tu însuți, adăugasem, ca să fac simțită mărinimia inimii mele, că nu acordam nici o importanță obiectelor. Nu aveam să ne înjosim înfruntându-ne pe tărâmul lumii materiale. Ne promiseserăm să ne ținem la distanță de *lucrurile* care creaseră un cadru celor doisprezece ani de viață în comun. Aveam să ne dovedim demni, afirmaserăm noi, aveam să ne situăm la înălțime acum, când esențialul fusese rezolvat. Nu aveam să mai stricăm totul încă o dată. Pentru un covor, un DVD player, o oglindă marocană. Am auzit cheia în uşă după ce ai sunat şi am rămas nemişcată. Ştiam că trebuia să vii în dimineața asta, voiam să fiu aici. În bucătărie se simțea mireasma cafelei şi ți-am propus o ceaşcă, pe care ai băut-o în picioare, la fereastră. Ai vrea să termini ce ai de făcut înainte ca fetele să se întoarcă de la şcoală. Te-ai scuzat şi te-ai îndreptat spre salon cu un aer decis. Nu te-am urmat, am preferat să te las să acționezi singur, față în față cu marea noastră bibliotecă, cu colecția noastră de discuri, am preferat să te las să meditezi singur înaintea obiectelor aduse din călătoriile noastre, ceea ce însemna să te las să meditezi singur asupra nebuniei plecării tale. Nu voiam să te influențez, mă străduiam să nu resimt nimic şi ştiam că şi tu făceai acelaşi exercițiu: fără afecțiune, fără ezitare, fără slăbiciune. Îmi imaginam, din bucătărie, pe care îmi dădeam silința să o curăț ca să-mi țin ocupate mâinile şi spiritul, că îți pregătisei cu grijă venirea, că îți gândisei cu meticulozitate fiecare gest, că trecusei în revistă conținutul

fiecărui dulap, fiecărui sertar, fiecărui raft. Îmi închipuiam în fața plitei, pe care o frecam cu stăruință, că îți făcusei un plan topografic al locurilor, că aveai să acționezi cu precizia unui hoț gentleman, cu tact, îndemânare, eleganță. Mă gândeam, în vreme ce apa curgea în valuri în chiuvetă, că alegerea ta ar fi un mod de a-mi vorbi, un limbaj în care aş avea de decriptat un nou mesaj. Speram, închizând robinetul, apoi deschizându-l şi mai mult, că tu mai aveai încă să-mi spui ceva. Îți propusesem să alegi tu însuți, în aparenta mea bunătate, te invitasem să te hotărăşti, fără să fii conştient că îți întindeam o capcană. Te somasem să înfrunți imposibilul, credeam eu scoțându-mi mănuşile de cauciuc, şi îmi imaginam fără îndoială că te fac astfel să plăteşti prețul umilirii şi durerii la care m-ai supus. Nu auzeam nici un zgomot şi nu îndrăzneam să ies din bucătărie, aşa că am profitat ca să spăl şi geamurile, ceea ce nimeni nu mai făcuse de mai multe luni. Mă săturasem să rămân prizonieră în încăpere şi să lustruiesc fiecare metru pătrat. Am deschis radioul ca să mai destind atmosfera, ca fiecare dintre gesturile noastre să fie neutralizat. Era *Pour le peau*, una dintre melodiile lui Dominique A., pe care o ascultasem în seara în care mi-ai spus că „nu mai erai sigur că mă iubeşti", când tocmai terminasem de băut o sticlă de vin alb. Am schimbat postul şi am dat peste un fragment din *Recviemul* lui Mozart, ceea ce m-a făcut să gândesc că situația era definitiv disperată. Continuam să încerc să mă detaşez de prezența ta, ocupându-mă cu trierea lucrurilor aflate în dulapul din bucătărie, aşezând pe masă sticluțele cu mirodenii şi săculeții cu legume veştede, punând la loc fiecare borcan, fiecare vas, pe care le clasam literalmente pe categorii cu o precizie maniacă - cele dulci pe etajera de jos şi cele sărate pe cea de sus -, în vreme ce tu, în salon, observai totul la fel de atent ca şi mine, îmi închipuiam, proiectai fiecare obiect în lumina istoriei lui, deci a istoriei

noastre, şi fără îndoială că îți venea să mori din pricina absurdității situației. Este ceea ce îmi spuneam turnându-mi o nouă ceaşcă de cafea, speram ca fiecare dintre obiectele pe care puneai mâna să te ardă, întorcându-te la vremea când „încă erai sigur că mă iubeşti”, mă rugam ca obiectele pe care le vei alege pentru a le lua cu tine să te împiedice să trăieşti în linişte, să-ți agite noua viața provocând tulburări, ca nişte fetişuri aducătoare de ghinion. Şi cu cât trecea timpul, cu atât mă întrebam ce anume ai venit să cauți cu adevărat, între cei patru pereți ai apartamentului, mi-era teamă dintr-odată că te laşi doborât de propria cruzime şi că vei fi cuprins de un elan distructiv, aşa cum nu se întâmplase în timpul uneia dintre discuțiile noastre, în vreme ce copiii dormeau nu departe de noi; le numesc discuții ca să nu le spun înfruntări, reglările noastre de conturi. Mă temeam, fumând o țigară la fereastra deschisă, ca adevăratul scop al vizitei tale să nu fie acela de a şterge urmele, de a face să dispară orice dovadă a anilor petrecuți împreună, *ani de plumb*, îți plăcea să-mi arunci, *ani negri*, *cum am putut suporta*, îți plăcea să continui. Mi-am revenit apoi, dând radioul mai încet, ca să ajungă până la mine zgomotul pe care te fereai cu grijă să-l faci, fără să-mi dai nici un indiciu, nimic, purtându-te ca o fantomă perfectă, ca o umbră, aşa cum devenisei în ultimele luni. Am înțeles că intrasei în camera fetelor, ceea ce nu-mi plăcea, îmi ziceam în vreme ce frecam frigiderul pe dinăuntru, cel puțin pentru că în camera noastră nu te dusesei, ceea ce mă surprindea şi mai mult, dar de acolo nu pricepeam ce ai mai fi putut să iei, îți dusesei de acasă hainele încă din primele zile, mă linişteam eu ştergând compartimentul pentru ouă, nu mai era nimic în şifonierul cel mare, doar dacă ai fi fost interesat de albumele foto din comodă, ceea ce era cu totul altceva, am reacționat eu brusc, despre care uitasem să vorbim şi care ar necesita un tratament

special. Dar nu, erai tot în salon şi mi se părea că aud slab cum pocneşte parchetul, ceea ce însemna că te mişcai, că te balansai poate de pe un picior pe altul, indecis. Apoi te-am auzit ciupind două corzi de chitară şi te-am urât pentru această lipsă de gust, era chitara ta, mi-am zis scoţând din frigider untul, iaurturile şi sticlele ca să ajung mai bine la suprafaţa de şters şi m-am mirat că tu nu o luasei mai devreme - bărbaţii pleacă mereu cu chitara lor -, dar trecuse deja mult timp de când nu mai încercam să-ţi înţeleg fiecare dintre reacţiile tale. Stăteai în picioare în tocul uşii de la bucătărie, în vreme ce eu eram ghemuită în faţa lăzilor de la frigider ca o perfectă idioată şi mi-ai spus că plecai, că, după ce ai reflectat adânc, ai hotărât să nu iei nimic, că asta nu avea importanţă. Înainte să apuc să-ţi mai propun o nouă ceaşcă de cafea, rece de data asta, ca să mai amân plecarea ta definitivă cu câteva minute, înainte să-mi aranjez fusta, mi-ai spus că îi vei aştepta pe copii la ieşirea de la şcoală, vineri seară, aşa cum stabiliserăm. Ai fost desăvârşit, nu ai luat nimic, nici una dintre cărţile care te marcaseră, nici unul dintre discurile în jurul cărora ne clădiserăm povestea de dragoste, nici un bibelou, nici măcar bărbatul bărbos pe care ţi-l oferisem la împlinirea a patruzeci de ani, nici micul tablou pe care îl alesesem cu atâta greutate acum câţiva ani şi al cărui titlu, *Victorie*, contrasta acum cu atmosfera în salon. Mă lăsai în voia sorţii cu obiectele, mă lăsai cu frigiderul şi cu maşina de spălat vase, cu televizorul şi lampadarul din salon, mă părăseai cu sertarele pline, cu rafturile pline şi lăsai în urma ta gol, îmi lăsai moştenire urmarea poveştii noastre, cu toată substanţa ei, cu toate nuanţele, îmi lăsai pădurea cu toţi arborii ei, cu cioturile bătrâne, cu iedera agăţătoare, plecai fără să înstrăinezi nimic, părăseai casa fără să smulgi perdelele, nu-ţi asumai nici un risc, ocoleai dovada, fugeai fără urmă, fără probe, fără bagaje. Nu făceai legătura între viaţa ta trecută şi cea viitoare. Voisei să mă

cruți, aşa mă lăsai tu să cred, dar îmi dădeai astfel lovitura de grație. Şi dacă m-aş fi plâns, mi-ai fi spus că nu înțeleg, încă o dată, mi-ai fi spus *orice aş face, nu e bine niciodată*, dacă ai fi luat covoraşul şi discurile cu Miossec, aş fi considerat asta răutate şi perversitate, dacă ai fi luat cufărul de la intrare, aş fi considerat asta răzbunare, dacă ai fi luat marea carte despre cerurile pictate de Eugène Boudin, aş fi considerat asta aroganță şi ai hotărât atunci să nu iei nimic, ai spune tu, ai preferat să nu te atingi de nimic. Închideai uşa în urma ta şi eu rămâneam singură pentru totdeauna, cu casa plină cu vârf şi îndesat de istoria noastră ratată.

Timpul a trecut

Timpul a trecut, iubirea mea, şi tu eşti acolo, copiii au plecat de puțin timp, nu ne-am fi imaginat că vor alege celălalt capăt al lumii ca să-şi construiască viața, nu am ştiut că într-o zi noi vom avea peste cincizeci de ani. Cum inima mi-e grea, nu pentru că ne aflăm din nou față în față, ci din pricina timpului scurt care ne mai rămâne de trăit împreună, cum inima mea se sufocă în seara asta, voiam să-ți vorbesc înainte de a fi prea târziu. Mă simt ridicolă, nu-ți chemi dragostea ca să-i spui mulțumesc, nu opreşti cursul lucrurilor ca să spui că eşti fericit. Dar resimt în seara asta teama de a te pierde, deşi nimic special nu s-a întâmplat, doar poate că toamna s-a strecurat în mine şi anunță gustul dinaintea sfârşitului. Ce-am făcut noi în tot acest timp, în aceşti treizeci de ani în care am îmbătrânit, în care ni s-au transformat speranțele? Am înțeles că nu vom schimba lumea, ne-am modificat modul nostru de a o vedea, ne-am gândit pe cât am făptuit. Am meşterit. Mici lucruri, scurte clipe furate marii mişcări universale. Am luat unul din celălalt forța de a fi noi înşine. M-ai privit şi mi-a fost de ajuns ca să încerc să fac orice gest. Este subestimată forța privirii, nu se ştie nimic despre modul în care ea marchează o existență. Şi aşa se întâmplă mereu, de abia când se stinge privirea îi înțelegi forța. Atunci simți cum te lasă puterea, tremurul care te cuprinde de acum înainte.

Nu e vorba de un bilanț, iubirea mea, ci de un elan, un nou elan către tine. Când văd în jurul nostru vertijul naufragiilor din iubire, iluzia libertății atât de râvnite, fantasma clipei exaltate, a plăcerii nelimitate, când aud conversațiile născute din durerea de a iubi sau de a nu mai iubi, când citesc toate cărțile care poartă stigmatele eşecului, în care se desfăşoară estetica pierderii,

îndrăznesc să mă întorc către tine şi să-ți spun din nou că te iubesc, îndrăznesc ceva ridicol, demodat, care, în principiu, nu este literatură, cum se spune. Dacă ar trebui să spun din nou „da” în seara asta, aş spune „da” pentru o viață întreagă alături de tine. Dar nu o strig prea tare, s-ar putea râde de noi, cei doi omuleți trecuți de cincizeci de ani, care par să fi descoperit fericirea, care strâng rândurile odată ce copiii au plecat, am putea fi luați drept retardați. Este un lucru între tine şi mine, nu-i aşa, să spunem mai degrabă între mine şi mine, pentru că am luat obiceiul să vorbesc singură în întuneric, de când nu mai eşti aici.